

DÜNYA ÇEVRE GÜNÜ RIO ZİRVESİ ve RIO+10 JOHANNESBURG ZİRVESİNE DOĞRU

Dünya Çevre Günü

Uluslararası düzeyde, çevre konusuna kapsamlı olarak yaklaşan ilk kuruluş olan Birleşmiş Milletler, çevre konusunda ilk önemli konferansı 1972 yılında Stockholm'de toplamıştır. "İnsan Çevresi Konferansı" adı verilen bu konferansa aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 113 ülke katılmıştır.

Bu konferans, Birleşmiş Milletler'in çevre alanındaki çalışmalarının temelini oluşturmuş, Konferans'ın başlama tarihi olan 5 Haziran, her yıl "Dünya Çevre Günü" olarak kutlanmaya başlanmıştır. 1972 Stockholm Konferansı sonunda, çevre konusunun uluslararası boyutta ilk değerlendirmesini yapan bir deklarasyon yayınlanmıştır. Kısaca Stockholm Bildirgesi olarak bilinen "Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Deklarasyonu"nda giderek büyüyen çevre sorunlarının hem bölgesel hem de uluslararası alanlara yayılması nedeniyle, ülkeler arasında yaygın bir işbirliğinin yapılması ve uluslararası kuruluşların ortak hareket etmelerinin gerektiği belirtilerek, bütün insanlar ve hükümetler çevrenin korunması ve geliştirilmesi için ortak çaba göstermeye çağırılmıştır.

Rio Zirvesi

1992 yılında Rio de Janeiro'da düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı, diğer adıyla Dünya Zirvesi, amaçları ve katılım açısından Birleşmiş Milletler Konferansları arasında önemli bir yer tutmaktadır. Rio Konferansı, 1972'de Stockholm'de düzenlenen İnsan Çevresi Konferansı ile içerik bakımından benzerlik gösterse de konu olarak sadece çevreyi almamasıyla bu konferanstan ayrılır. Rio Konferansı'nı 1972 Stockholm Konferansı'ndan ayıran en belirgin özellik Rio'da Stockholm'ün ak-

sine toplumun geniş düzeyde katılımının sağlanmış olmasıdır. Stockholm Konferansı sadece hükümet ve devlet düzeyinde gerçekleşirken, Rio Konferansı'nda devletin yanı sıra iş dünyası temsilcilerinden sivil toplum kuruluşlarına, bilim dünyasından basın mensuplarına kadar onbinlerce katılımcı yer almıştır. Bu da Rio Konferansı'nın anlamını ve alınan kararların uygulanmasının önemini artırmaktadır. Hatta Konferans'ın kapanışında, Zirve insanlık için 'tarihi bir an' olarak tanımlanmıştır. 1992 Rio Konferansı, insan hakları, nüfus, sosyal gelişme, kadınlar ve yerleşimlerle ilgili kendinden sonra yapılan tüm Birleşmiş Milletler toplantılarını etkilemiştir.

Konferansın Sonuç Belgeleri

108'i Devlet Başkanı düzeyinde olmak üzere 179 ülke Konferans'a katılım sağlamış, hükümetler geleneksel kalkınma anlayışını değiştirmeyi amaçlayan üç önemli anlaşmaya imza atmıştır:

- 1. Gündem 21:** Sürdürülebilir kalkınmanın her aşamasını kapsayan bir eylem planı.
- 2. Rio Deklarasyonu:** Devletlerin hak ve yükümlülüklerini belirleyen bir dizi prensip.
- 3. Orman Prensipleri Raporu:** Tüm dünyada ormanların sürdürülebilir yönetimini amaçlayan bir dizi prensip ve

Bunlara ek olarak, hukuki bağlayıcılığı olan,

- Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Sözleşmesi ve
- Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi de imzaya açılmıştı.

Rio Konferansı'ndan Sonraki On Yılda Dünyada Neler Yapıldı?

1992 Rio Konferansı, kendinden sonraki, toplumun tüm kesimlerini ilgilendiren çevre ve kalkınma

konularındaki tüm büyük Birleşmiş Milletler toplantılarının gündemini etkilemiştir.

1994 Kahire-Dünya Nüfus ve Kalkınma Konferansı, 1995 Kopenhag-Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi, 1995 Pekin-IV. Dünya Kadınlar Konferansı, 1996 İstanbul-İkinci Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı (HABITAT II), 1997'de Gündem 21'in bes yıllık değerlendirmesini yapmak üzere toplanan Rio+5 Toplantısı, 1998 Lizbon-Dünya Gençlikten Sorumlu Bakanlar Konferansı, 2000'de BM Genel Kurulu'nda Pekin+5 Değerlendirmesi, 2000 New York Milenyum Zirvesi, 2001 Brüksel-BM Azgelişmiş Ülkeler Konferansı, 2001 New York-HABITAT+5, bunlardan belli başlıcalarıdır.

Rio+10 Johannesburg Zirvesi

1992 Rio Konferansı'nın son on yıllık değerlendirmesi ise 26 Ağustos-4 Eylül 2002'de Güney Afrika'nın başkenti Johannesburg'da yapılacaktır.

Zirve ile ilgili en çok öne çıkarılan özellik, toplumun tüm kesimlerinin gerek hazırlık sürecinde, gerekse Zirve boyunca aktif katılımının sağlanmasıdır. Yıllar boyunca Konferanslara yalnızca devlet ve hükümet düzeyinde katılım sağlandığında uygulanan politikaların sonuç vermediği görülmüştür. Karar alma mekanizmasının sadece devletin üst düzey temsilcilerinden oluşan kişi veya gruplarda toplanması, alınan kararların uygulanabilirliğini azaltmakta ve politikaları işbirliği içinde uygulaması gereken tarafların yükümlülüklerini sahiplenmemesine neden olmaktadır. Bu nedenle, Zirvede tartışılacak başlıklardan, hazırlanacak raporlara kadar geniş katılıma öncelik verilmektedir.

Johannesburg Zirvesi'nden Ne Bekleniyor?

2002 Johannesburg Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi öncelikle şu sorulara cevap arayacaktır:

1992'den itibaren amaçlar doğrultusunda neler başarıldı?

Gündem 21'e katılan ülkeler Gündem 21'i uygulamak için neler yaptılar?

Sözkonusu ülkeler, 2002'ye kadar yapmayı taahhüt ettikleri gibi, Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Stratejilerini hazırladılar mı?

Sözkonusu ülkeler, 1992'de taahhüt ettikleri gibi biyolojik çeşitliliğin korunması veya kadınların hak-

larının garanti altına alınmasını amaçlayan sözleşmeleri onayladılar mı?

Sözkonusu ülkeler sürdürülebilir kalkınmayı yerleştirmeye yönelik çalışmalarında ne gibi engellerle karşılaştılar; ve deneyimlerinden ne gibi dersler çıkarıldılar?

Dünyada 1992'deki duruma kıyasla ne gibi değişiklikler oldu ve amaçlara yönelik stratejilerde ne gibi ara-dönem değişiklikleri önerilebilir?

İlerideki çabalar ne yönde yoğunlaşmalıdır?

Gelişmeler Umud Verici Değil

Ne yazık ki bütün bu iyi niyetli çabaların yanında Hükümetlerin yaklaşımı pek olumlu görünmüyor. Önümüzdeki günlerde gerçek bir değişim yaşanamazsa zirve bir fiyasko ile sonuçlanacak gibi !

Greenpeace Akdeniz Ofisi Yöneticisi Berto Hullu'nun gelişmelerle ilgili 31 Mayıs 2002 tarihli uyarı mektubu şöyle;

Size bu mektubu, Johannesburg Dünya Zirvesi'nin ön hazırlıkları ile ilgili olarak bulunduğumuz Bali'den yazıyoruz.

Ancak, herşey yolunda gitmiyor çünkü verilen politik sözler, gözümüzün önünde yok olup gidiyor.

Önümüzdeki hafta, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan'ın 14 Mayıs tarihinde Johannesburg'da yaptığı çağrının başarıya ulaşması için son şansımız olacaktır. Bizler, onun beş ana konudaki çağrısını memnuniyetle karşılıyoruz: Su ve temizlik hizmetleri, enerji, sağlık, tarım ve biyoçeşitlilik olarak özetlenen ve "somut sonuçların gerçekleşmesinin gerekli ve mümkün olduğu" bu beş ana konuda, bugünkü kaynaklar ve teknolojiler ile gelişme sağlamak mümkündür.

Hükümetlerin hiçbiri, Kofi Annan'ın "tek yaşam alanımız olan dünyamızın durumunu iyileştirmeliyiz" çağrısına aldırış ediyor gibi gözükmemektedir.

Hükümetler, gezegenimizin ve insanlığın çıkarlarının önüne, dev şirketlerin getirdiği küreselleşmeyi koymaya devam etmektedirler. Kofi Annan'ın "doğa ve insanlık tarihinde yeni ve umut dolu bir sayfayı hep birlikte açabiliriz ve açmalıyız" vizyonu, açıkca yok sayılmaktadır. Hükümetler, ekonomik küreselleşmeye sosyal ve çevresel sınırlamalar getirmeye ilişkin küresel çağrıya karşılık vermekte başarısızdır.